

Działania na rzecz umiędzynarodowienia kształcenia w szkole wyższej – budowa modelu liniowego

Internationalization of higher education
– the construction of the linear model

Słowa kluczowe: umiędzynarodowienie, szkolnictwo wyższe, język obcy.

Key words: internationalization, higher education, foreign language.

Abstract. Learning a foreign language is currently the leading element of the development at every level of education. Having a foreign language skills helps to communicate in a multicultural environment and favors mobility processes. The internationalization of the higher education process takes place in most countries. The purpose of the article is to present results from the research based on which a linear model of foreign language learning cost was built. The model allows to fulfill the expectations in terms of the preferences of the cost of learning a foreign language and the number of hours of classes per week, and it gives the university the ability to determine the economics of the project, without having to analyze separate stakeholders of the academic community.

Wprowadzenie. Proces umiędzynarodowienia szkolnictwa wyższego na świecie jest postrzegany przez większość krajów jako ważny element rozwoju. W ramach IV Globalnego Przeglądu Międzynarodowego Wymiaru Szkolnictwa Wyższego badaniu w zakresie umiędzynarodowienia poddano od 1336 do 6879 uczelni z 131 krajów świata¹. Z badań uzyskano wnioski, iż najwyższym priorytetem internacjonalizacji w Europie i Ameryce Łacińskiej oraz na Karaibach jest mobilność, w Afryce, Azji i Pacyfiku oraz na Bliskim Wschodzie międzynarodowa współpraca badawcza, natomiast w Ameryce Północnej opłaty dla studentów². Co istotne, w krajach takich jak

¹ K. Orosz, L.W. Perna, *Higher Education Internationalization in the Context of Ongoing Economic-Political Transitions: Insights from Former Soviet and Eastern Bloc Nations*, Higher Education 2016, 6(1), s. 4.

² E. Egron-Polak, R. Hudson, *IAU 4th global survey, Internationalization of higher education: Growing expectations, fundamental values*, Paris, France: International Association of Universities 2014.

Brazylia, Argentyna, Chile, Meksyk, Zimbabwe, RPA, Botswana i Mozambik internacjonalizacja stanowi, w opinii zarządzających szkołami wyższymi, mechanizm poprawy nauczania w uczelni³.

Podpisana przez 30 ministrów i przedstawicieli szkolnictwa wyższego krajów europejskich Deklaracja Bolońska z 19 czerwca 1999 r. zapoczątkowała przemiany w szkolnictwie wyższym w Europie zwane procesem bolońskim⁴. W ramach Deklaracji wprowadzono Europejski Obszar Szkolnictwa Wyższego, który usystematyzował stanowiska państw europejskich w zakresie stworzenia warunków do mobilności, dostosowania systemu kształcenia do potrzeb rynku pracy, podniesienia atrakcyjności i poprawy pozycji konkurencyjności systemu szkolnictwa wyższego w Europie⁵.

Umiejdzynarodowienie stanowi największe wyzwanie dla szkolnictwa wyższego w Polsce oraz stało się integralną częścią strategii każdej uczelni i wielu organizacji⁶. W tym celu Minister Nauki i Szkolnictwa Wyższego podpisał dnia 18 czerwca 2015 r. Program Umiejdzynarodowienia Szkolnictwa Wyższego⁷. Celem Programu jest zainteresowanie kształceniem w Polsce, zatrudnienie zagranicznych naukowców oraz uczestnictwo polskich naukowców w międzynarodowych programach edukacyjnych i badawczych. Osiąganie założonych celów odbywa się poprzez poprawę jakości kształcenia i badań naukowych, podnoszenie kompetencji i umiejętności kadr akademickich oraz stwarzanie odpowiednich warunków do studiowania.

Niezwykle istotne jest ministerialne wsparcie Programu specjalnymi funduszami na podejmowane przez uczelnie inicjatywy w zakresie umiejdzynarodowienia. Do przykładowych działań można zaliczyć, m.in. program „Uczelnie przyszłości”⁸, kampanię Research&Go! Poland⁹, „Studia dla wybitnych”¹⁰, „Mobilność Plus”¹¹, „Polski Erasmus dla Ukrainy”¹² czy wielojęzyczny portal www.go-poland.pl¹³.

Wychodząc naprzeciw działaniom MNiSW, Państwowa Szkoła Wyższa im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej dokonała diagnozy poziomu kompetencji językowych wśród społeczności akademickiej (nauczycieli akademickich, pracowników administracyjnych oraz studentów) celem określenia zapotrzebowania na naukę lub/i

³ F. Maringe, N. Foskett, S. Woodfield, *Emerging Internationalisation Models in an Uneven Global Terrain: Findings from a Global Survey*, Compare: A Journal of Comparative and International Education 2013, 43 (1), s. 10.

⁴ T. Maliszewski, *Zmiany instytucjonalne w szkolnictwie wyższym w kontekście wyzwań współczesności*, Nauka i Szkolnictwo Wyższe 2016, 1 (29), s. 67–68.

⁵ <http://uniaeuropejska.org/europejski-obszar-szkolnictwa-wyzszego>, dostęp z dnia 06.03.2017 r.

⁶ Zob. także: H. Bednarczyk, *Umiejdzynarodowienie pracy i edukacji*, Edukacja Ustawiczna Dorosłych 2016, 1/2016, s. 5-6; D. Antonowicz, *Internacjonalizacja jako źródło legitymizacji reform szkolnictwa wyższego w Polsce (2007–2012)*, Przegląd Socjologiczny 2016, 3(LXV (65)), s. 131–155.

⁷ www.nauka.gov.pl/aktualnosci-ministerstwo/program-umiejdzynarodowienia-szkolnictwa-wyzszego.html, dostęp z dnia 06.03.2017 r.

⁸ www.naukawpolsce.pap.pl/aktualnosci/news,405081,rusza-program-uczelnie-przyszlosci-5-mld-zl-dla-szkol-wyzszych.html, dostęp z dnia 06.03.2017 r.

⁹ www.highereducationinpoland.org.pl, dostęp z dnia 06.03.2017 r.

¹⁰ www.eurodesk.pl/granty/studia-dla-wybitnych, dostęp z dnia 06.03.2017 r.

¹¹ www.granty-na-badania.com/p/programy-plus.html, dostęp z dnia 06.03.2017 r.

¹² www.frse.org.pl/polski-erasmus-dla-ukrainy, dostęp z dnia 06.03.2017 r.

¹³ www.go-poland.pl, dostęp z dnia 06.03.2017 r.

rozwój tej kompetencji. Uzyskane wyniki badań pozwoliły na wskazanie kosztów kształcenia, preferencji czasowych nauki języka obcego oraz jej częstotliwości w kontekście posiadanego poziomu kompetencji językowej według skali Rady Europy. Na podstawie wyników badań własnych zbudowano autorski model liniowy kosztów kształcenia.

Celem artykułu jest prezentacja uniwersalnego modelu liniowego kosztów kształcenia języka obcego uwzględniającego deklarowany poziom kosztów związanych z rozwojem tej kompetencji oraz liczbę godzin nauki w tygodniu. Model pozwala w uproszczony sposób dokonać analizy kosztów kształcenia językowego bez konieczności zdywersyfikowania działań do poszczególnych grup interesariuszy.

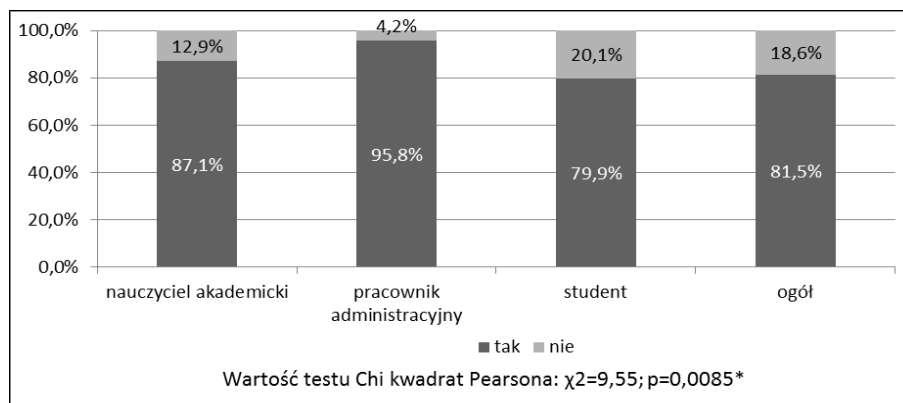
Organizacja badań. W dniach 4–18 listopada 2016 r. wśród społeczności akademickiej PSW im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej przeprowadzono badanie w zakresie kompetencji języka obcego. W badaniu wzięły udział 884 osoby, z czego 85,0% stanowili studenci, 9,6% nauczyciele akademicy, zaś pozostałą grupę respondentów tworzyli pracownicy administracyjni (rys. 1).

Rysunek 1. Struktura badanej grupy

Źródło: opracowanie własne.

W grupie badanych ogółem 81,5% – tj. 720 respondentów zadeklarowało chęć rozwoju kompetencji w zakresie języka obcego. Uwzględniając poszczególne grupy środowiska akademickiego, warto zauważyć, iż największą grupę zainteresowaną nauką języka stanowili pracownicy administracyjni, gdzie aż 95,8% zadeklarowało potrzebę rozwoju tej kompetencji, najmniejszą zaś studenci – 79,9% osób wykazało zainteresowanie nauką języka obcego (rys. 2).

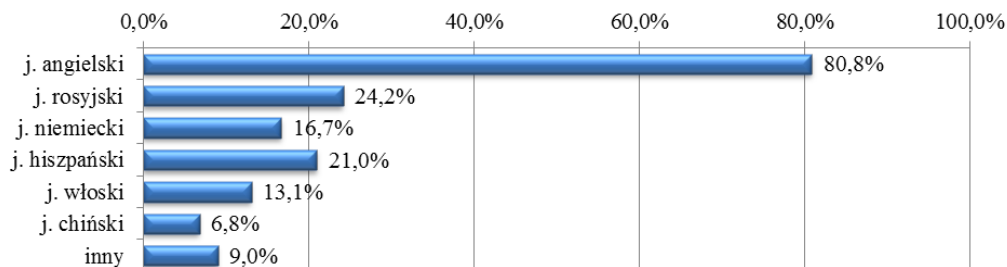
* – istotne zróżnicowanie przy $p < 0,05$

Rysunek 2. Zainteresowanie badanych nauką języka obcego

Źródło: opracowanie własne.

Badanie przeprowadzono metodą sondażu diagnostycznego za pomocą autorskiego kwestionariusza ankiety on-line¹⁴. Wyniki badań poddano analizie statystycznej dzięki użyciu programu STATISTICA10. Zbadano istnienie zależności istotnych statystycznie za pomocą testu Chi kwadrat Pearsona oraz testu Kruskala-Wallisa (przy przyjętym poziomie istotności $p < 0,05$). Odpowiedzi studentów różniące się istotnie statystycznie oznaczono gwiazdką (*).

Analiza wyników badań własnych. Przedstawione poniżej analizy odnoszą się do grupy 720 osób, które zadeklarowały chęć rozwoju lub nauki kompetencji w zakresie języka obcego. Respondenci dokonali wyboru języka obcego, którego chcieliby się uczyć lub rozwijać posiadane umiejętności. Wybór został zdominowany przez język angielski, którego chciałoby się uczyć co najmniej 80,0% badanych z każdej grupy (rys. 3).

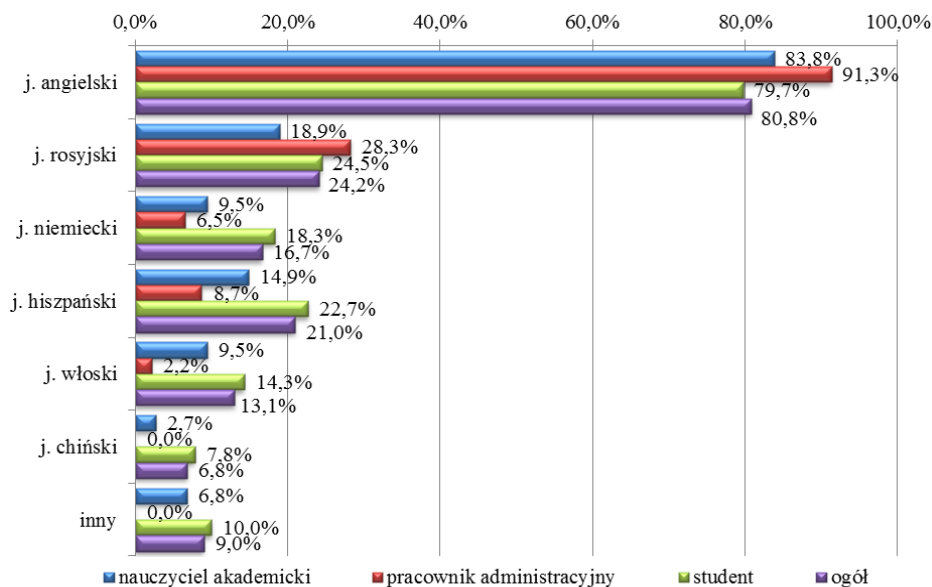

Rysunek 3. Preferencje badanych w zakresie wyboru języka obcego

Źródło: opracowanie własne.

¹⁴ www.docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSdpKPUJEkCg2ZlmgdoFRDMBeFo83guHl-fE9_0tqHm7n5JhXA/viewform?c=0&w=1, dostęp z dnia 04.11.2016 r.

Największe zapotrzebowanie wystąpiło wśród pracowników administracji (ponad 90,0%), najniższe u studentów (blisko 80,0%). Kolejnym językiem obcym był rosyjski (około 1/4 respondentów), następnie hiszpański oraz niemiecki, średnio odpowiednio po 21,0% i 16,7% badanych. Warto zauważyć pojawiające się różnice między preferencjami w poszczególnych grupach zawodowych. Języka rosyjskiego chce się uczyć więcej pracowników administracyjnych w stosunku do pozostałych, co może wynikać z obecności kontaktu ze studentami rosyjskojęzycznymi, których na uczelni przebywa, blisko 12,0% ogółu studentów (stan na 30.11.2016 r.). Uczelnia posiada tym samym jeden z wyższych wskaźników umiędzynarodowienia. Szczegółowe zestawienie odpowiedzi przedstawiono na rysunku 4.

Rysunek 4. Deklaracja badanych w zakresie wyboru języka do nauki

Źródło: opracowanie własne.

W przypadku organizacji zajęć z języka obcego badani deklaruowali najczęściej naukę na poziomie 2 godzin w tygodniu (40,7% ogółu badanych). Analiza danych tej cechy pozwoliła wykazać zależność istotną statystycznie osadzoną na tym, iż przynależność do określonej grupy zawodowej wpływa na zapotrzebowanie liczby godzin w tygodniu – rysunek 5.

W grupie pracowników administracyjnych dominuje (więcej niż połowa badanych) preferencja nauki języka do 2 godzin tygodniowo w stosunku do pozostałych grup (mniej niż połowa badanych). Grupa nauczycieli akademickich oraz administracyjnych preferuje 4 godziny tygodniowo zajęć w stosunku do 3 godzin, odwrotnie niż studenci, którzy dwa razy częściej wskazywali 3 godziny zajęć w stosunku do 4 godzin. Na rysunku 6 ujęto średnie wartości liczby godzin z języka obcego w tygodniu w odniesieniu do poszczególnych grup badanych.

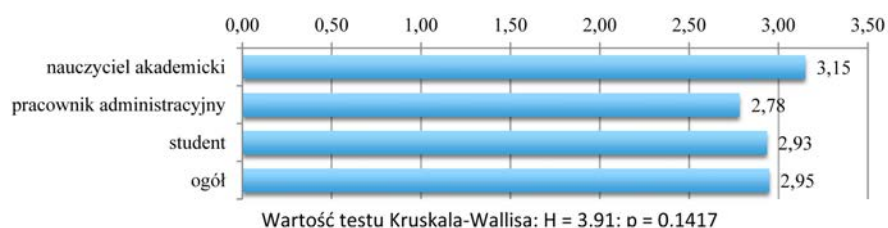

Wartość testu Chi kwadrat Pearsona: $\chi^2 = 21,60$; $p = 0,0173^*$

* – istotne różnicowanie przy $p < 0,05$

Rysunek 5. Deklarowana przez badanych liczba godzin nauki języka obcego w tygodniu

Źródło: opracowanie własne.

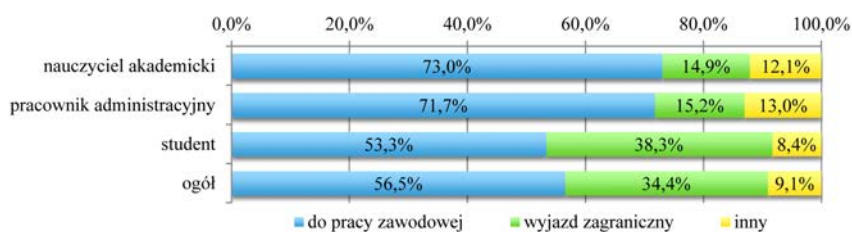

Wartość testu Kruskala-Wallisa: $H = 3,91$; $p = 0,1417$

Rysunek 6. Średnia liczba godzin nauki języka obcego w tygodniu w grupie badanych

Źródło: opracowanie własne.

Średnio najmniej czasu na naukę języka obcego mogą poświęcić pracownicy administracyjni (2,78), najwięcej zaś nauczyciele akademicki (3,15), co wynika prawdopodobnie z liczby godzin pracy w tygodniu oraz potrzeby związanej z koniecznością przygotowania się do umiędzynarodowienia procesu kształcenia. Motywy związane z nauką języka obcego w poszczególnych grupach badanych zostały ujęte na rysunku 7.

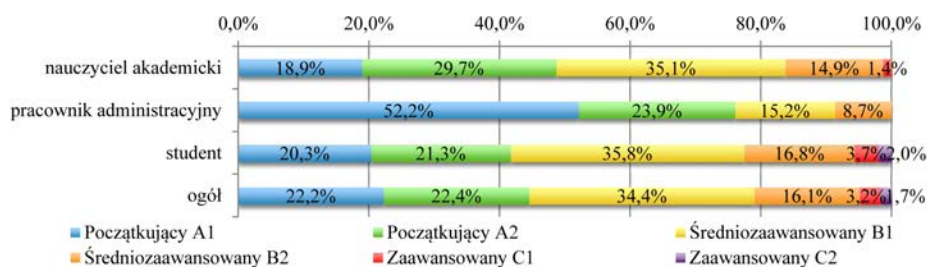
Wartość testu Chi kwadrat Pearsona: $\chi^2 = 50,33$; $p < 0,0001^*$

* – istotne różnicowanie przy $p < 0,05$

Rysunek 7. Motywy nauki języka obcego w opinii badanych

Źródło: opracowanie własne.

Wynika to także prawdopodobnie z posiadanego już poziomu kompetencji w zakresie języka obcego, co zaprezentowano na rysunku 8.

Rysunek 8. Poziom znajomości języka obcego badanych według skali Rady Europy

Źródło: opracowanie własne.

Na podstawie przedstawionego graficznie zestawienia należy stwierdzić, iż naj-słabiej rozwiniętą kompetencję językową posiadają pracownicy administracyjni (po-nad połowa badanych wskazała poziom A1), najlepiej zaś studenci – ponad połowa badanych jest na poziomie B1-B2. W przypadku nauczycieli zaledwie około 15,0% posiada poziom B2, pozostali zaś wskazali przede wszystkim poziomy A1-B1. Można zatem przyjąć, iż w grupie respondentów poziom kompetencji w zakresie języka obcego dominuje w przedziale początkujący (A1, A2) do średniozaawansowanego B1.

Powyższe zagadnienie poddano badaniu zależności zmiennych. Jednak na po-trzeby testu Chi kwadrat Pearsona dokonano prostszej klasyfikacji kompetencji języka obcego w odniesieniu do trzech poziomów: początkujący (A1, A2), średniozaawansowany (B1, B2) oraz zaawansowany (C1, C2). Przeprowadzone badanie zależności wykazało ich istnienie na poziomie statystycznym. Oznacza to, iż przynależność do grupy zawodowej determinuje poziom umiejętności języka obcego.

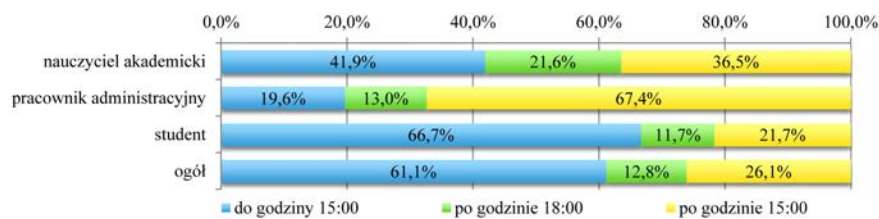

* – istotne zróżnicowanie przy $p < 0,05$

Rysunek 9. Poziom znajomości języka obcego badanych

Źródło: opracowanie własne.

Badani odnieśli się także do preferowanych godzin odbywania zajęć (rys. 10), gdzie także wystąpiła zależność istotna statystycznie oznaczająca, iż przynależność do grupy zawodowej wpływa na preferencje godzinowe. Jak należało przypuszczać, tylko pracownicy administracyjni zainteresowani są zajęciami po godzinie 15.00, co zwią-zane jest z ich czasem pracy, pozostali badani preferowali wcześniejsze godziny zajęć.

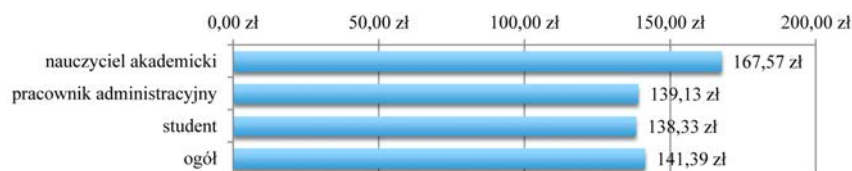
Wartość testu Chi kwadrat Pearsona: $\chi^2 = 63,22$; $p < 0,0001^*$

* – istotne zróżnicowanie przy $p < 0,05$

Rysunek 10. Czas odbywania się zajęć deklarowany przez badanych

Źródło: opracowanie własne.

Średni miesięczny koszt związany z nauką języka obcego, który badani zgodziliby się ponieść był najwyższy w grupie nauczycieli akademickich (167,57 zł), w pozostałych grupach o około 30 zł niższy (rys. 11). Należy zaznaczyć, iż w tym przypadku także wystąpiła zależność istotna statystycznie na poziomie $p = 0,0007$.

Wartość testu Kruskala-Wallis: $H = 14,58$; $p = 0,0007^*$; 1-3**

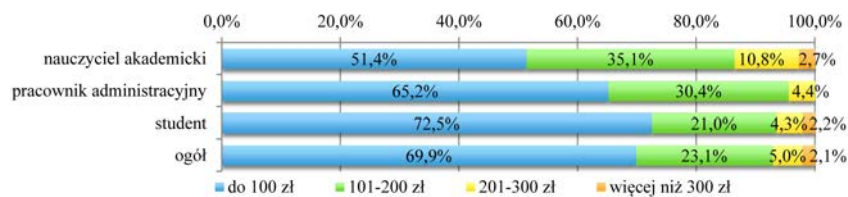
* – istotne zróżnicowanie przy $p < 0,05$

** – wykonywane zawody, pomiędzy którymi zachodzi zróżnicowanie istotne statystycznie

Rysunek 11. Średni miesięczny koszt nauki języka obcego w grupie badanych

Źródło: opracowanie własne.

W odniesieniu do przedziałów finansowych związanych z wysokością opłat za zajęcia należy stwierdzić, iż zdecydowana większość badanych jest w stanie ponieść koszty do 200,00 zł miesięcznie na budowę i rozwój tej kompetencji, z czego więcej niż połowa z nich zadeklarowała koszt do 100,00 zł – pełne zestawienie danych zamieszczono na rysunku 12.

Wartość testu Chi kwadrat Pearsona: $\chi^2 = 17,92$; $p = 0,0064^*$

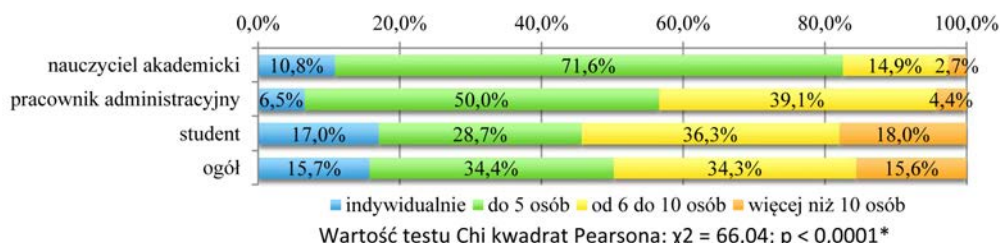
* – istotne zróżnicowanie przy $p < 0,05$

Rysunek 12. Koszt nauki języka obcego deklarowany przez badanych

Źródło: opracowanie własne.

Prezentowane dane wykazały zależność istotną statystycznie, co oznacza, iż wskazany koszt za naukę języka obcego wynika z przynależności do określonej grupy badanych.

Kolejną istotną kwestią wpływającą na kalkulację realizacji zajęć z języka obcego jest liczebność grup (rys. 13). Preferencje badanych w tym zakresie to 10 osób na zajęciach, z czego w grupie nauczycieli akademickich dominuje istotną statystycznie liczba do 5 osób na zajęciach.

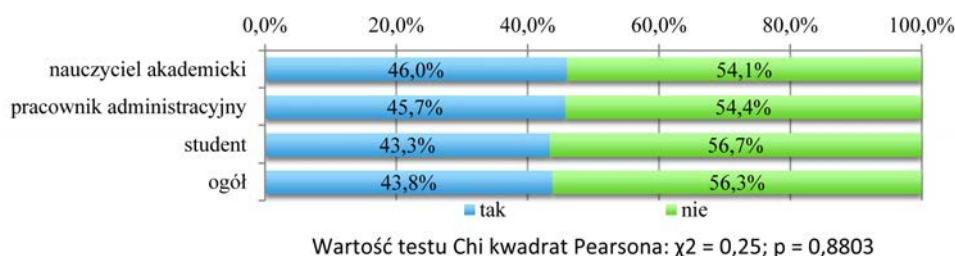
* – istotne zróżnicowanie przy $p < 0,05$

Rysunek 13. Liczebność grupy językowej w opinii badanych

Źródło: opracowanie własne.

Na podstawie wartości testu Chi kwadrat Pearsona wystąpiła zależność istotna statystycznie pozwalająca stwierdzić, że przynależność do danej grupy respondentów wpływa na preferencje w zakresie liczebności grup.

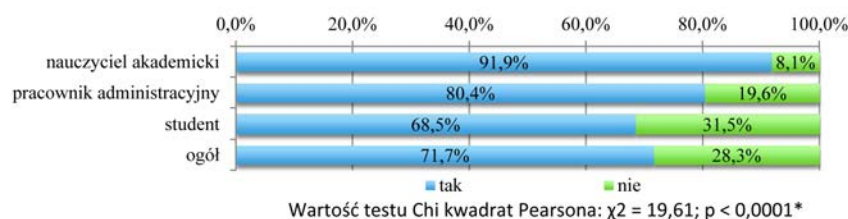
Ponad połowa badanych nie była zainteresowana nauką języka obcego w sposób klasyczny (podręcznikowy) – rysunek 14.

Rysunek 14. Zainteresowanie badanych nauką języka obcego w sposób podręcznikowy

Źródło: opracowanie własne.

Zdecydowanie bardziej wskazywali na potrzebę nauki języka obcego realizowaną w sposób autorski i dopasowany do indywidualnych możliwości uczestników zajęć (rys. 15). Ta preferencja wykazała zależność istotną statystycznie wynikającą z przynależności do grupy badanych.

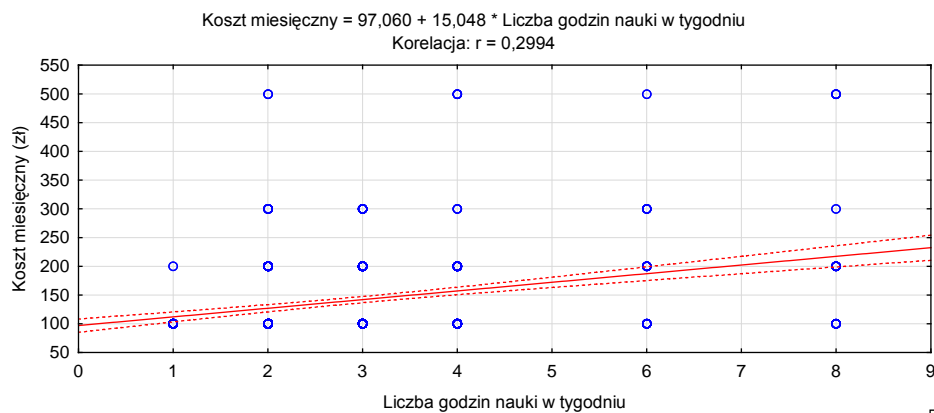
* – istotne zróżnicowanie przy $p < 0,05$

Rysunek 15. Zainteresowanie badanych nauką języka obcego w sposób autorski

Źródło: opracowanie własne.

Najwyższe zainteresowanie metodami autorskimi zostało zgłoszone w grupie nauczycieli akademickich (ponad 90,0%), najniższe zaś przez studentów – 68,5%. W grupie takich metod warto rozważyć takie metody i formy nauki języka obcego, jak kurs w formule blended learning, co wynika z badań w zakresie zdalnego uczenia się formalnego bądź nieformalnego¹⁵.

Na podstawie przeprowadzonej analizy regresji podjęto próbę budowy modelu liniowego, który pozwoliłby określać rzeczywisty koszt zajęć z języka obcego w odniesieniu do liczby godzin w tygodniu oraz liczebności grup. Zależności między deklarowaną wysokością opłat za zajęcia w odniesieniu do deklaracji liczby godzin zajęć w tygodniu (rys. 16) pozwoliły na stworzenie modelu, który ustala koszt miesięczny jako płatność stałą na poziomie 100,00 zł na miesiąc od każdego uczestnika (płatność na kształt tzw. abonamentu) oraz płatność 15,00 zł za godzinę zajęć w odniesieniu do systemu godzin zajęć w tygodniu. Oznacza to, iż uczestnik pobierający 1 godzinę nauki języka obcego w tygodniu płaci miesięcznie 115,00 zł, przy 2 godzinach nauki koszt miesięczny wynosiłby 130,00 zł, przy 3 – 145,00 zł, przy 4 – 160,00 zł itd.

Rysunek 16. Model liniowy kosztów kształcenia języka obcego

¹⁵ O. Pawłowska, *Efektywność nauczania języków obcych w kontekście preferencji i aktywności szkoleniowych uczestników*, Edukacja Ustawiczna Dorosłych 2016, 2/2016, s. 150–151.

Źródło: opracowanie własne.

Na podstawie przedstawionego modelu liniowego można określić liczebność grupy pozwalającą zapewnić ekonomiczność całego przedsięwzięcia. Biorąc pod uwagę wynagrodzenie nauczyciela języka obcego na poziomie 50,00 zł brutto za godzinę przeprowadzonych zajęć i przy systemie nauki 4 godzin w tygodniu (zakłada się 16 godzin w miesiącu), należy przyjąć, iż wynagrodzenie nauczyciela wyniesie miesięcznie 800,00 zł brutto. Jak przedstawiono wyżej, miesięczny koszt, jaki ponosiłby uczestnik przy nauce 4 godzin języka w tygodniu wyniósłby 160,00 zł, w związku z czym liczebność grupy pozwalająca uzyskać środki na wypłatę wynagrodzenia nauczycielowi powinna wynieść co najmniej 5 osób. Każda nadwyżka liczby uczestników spowoduje dodatni bilans danego kursu. Warto nadmienić, iż w zależności od prowadzonej polityki finansowej szkoły wyższej należy zadbać o tzw. koszty własne (eksploatacyjne), które trzeba uwzględnić przy kalkulacji przedsięwzięcia. Gdyby koszty własne ustalono na poziomie 20,0%, należałoby zwiększyć grupę uczestników o 1 osobę, aby utrzymać miesięczny poziom wynagrodzenia nauczyciela 800,00 zł brutto.

Kontynuując rozważania w zakresie przedstawionego modelu liniowego, kwestią oczywistą jest zmniejszający się koszt jednej godziny zajęć dla uczestnika przy wzroście liczby godzin zajęć w tygodniu. Im więcej zajęć w tygodniu, tym niższy koszt 1 godziny zajęć. Przy 1 godzinie zajęć w tygodniu (4 godziny w miesiącu – koszt dla uczestnika 115,00 zł) koszt tej godziny dla kursanta wynosi 28,75 zł, przy 2 godzinach w tygodniu (8 godzin w miesiącu – koszt dla uczestnika 130,00 zł) – koszt godziny dla uczestnika wyniósłby 16,25 zł, przy 3 – 12,08 zł, przy 4 – 10,00 zł, przy 5 – 8,75 zł, przy 6 – 7,92 zł itd.

Prezentowany model ma charakter uniwersalny, można zastosować go w innych szkołach wyższych. Należałoby jednak pozyskać informacje w zakresie preferencji, liczby godzin zajęć w tygodniu oraz poziomu kosztów, który ponieśliby zainteresowani w danej jednostce. Warto nadmienić, iż nie ma potrzeby różnicowania kosztów w odniesieniu do wyodrębnionych w badaniu grup.

Wnioski końcowe. Na podstawie przeprowadzonych analiz można sformułować następujące wnioski końcowe:

1. W grupie badanych dominowało zapotrzebowanie na naukę języka angielskiego (ponad 80,0% wskazań w grupie 720 osób).
2. Wykazano zależności istotne statystycznie, wynikające z przynależności do wyodrębnionej grupy badanych (nauczyciele akademicy, pracownicy administracyjni oraz studenci) w zakresie: pory odbywania zajęć, wysokości kosztów za naukę, liczebności grup, rodzaju zajęć, motywów uczenia się oraz poziomu znajomości języka obcego.
3. Badani wskazali, iż preferowana liczba godzin zajęć z języka obcego w tygodniu to 2 godziny, pora odbywania zajęć najlepiej przed godziną 15, średnia wysokość opłat miesięcznych za naukę języka obcego nie powinna przekroczyć 141,39 zł, zajęcia powinny odbywać się w grupach liczących nie więcej niż 10 uczestników, a charakter zajęć powinien odbiegać od modelu pracy z podręcznikiem na rzecz uwzględniania indywidualizmu potrzeb i oczekiwań uczestników.

4. Głównym motywem podjęcia nauki i rozwoju tej kompetencji są potrzeby związane z wykonywaniem zawodu oraz wpisujące się w oczekiwania w zakresie umiędzynarodowienia procesu kształcenia.
5. Znajomość języka obcego w grupie badanych jest utrzymana na poziomie głównie A1, A2 oraz B1.
6. Przedstawiony model liniowy pozwala na realizację oczekiwań badanych w zakresie preferencji kosztów nauki języka obcego i liczby godzin zajęć w tygodniu, a szkole wyższej daje możliwość określania ekonomiki przedsięwzięcia, bez konieczności odrębnych analiz dla różnych grup interesariuszy.

Warto zauważyć, iż podejmowanie inicjatyw w zakresie umożliwienia nabycia lub rozwoju kompetencji dla różnych grup odbiorców w ramach działalności szkoły wyższej jest kluczowym działaniem w procesach decyzyjnych oraz umożliwia podejmowanie aktywności w obszarze jakości kształcenia.

Bibliografia

1. Antonowicz D., *Internacjonalizacja jako źródło legitymizacji reform szkolnictwa wyższego w Polsce (2007–2012)*, Przegląd Socjologiczny 2016, 3(LXV (65)), s. 131–155.
2. Bednarczyk H., *Umiędzynarodowienie pracy i edukacji*, Edukacja Ustawiczna Dorosłych 2016, 1/2016, s. 5–6.
3. Egron-Polak E., Hudson R., IAU 4th global survey, *Internationalization of higher education: Growing expectations, fundamental values*, Paris, France: International Association of Universities 2014.
4. Maliszewski T., *Zmiany instytucjonalne w szkolnictwie wyższym w kontekście wyzwań współczesności*, Nauka i Szkolnictwo Wyższe 2016, 1 (29), s. 57–73.
5. Maringe F., Foskett N., Woodfield S., *Emerging Internationalisation Models in an Uneven Global Terrain: Findings from a Global Survey*, Compare: A Journal of Comparative and International Education 2013, 43 (1), pp. 9–36.
6. Orosz K., Perna L.W., *Higher Education Internationalization in the Context of Ongoing Economic-Political Transitions: Insights from Former Soviet and Eastern Bloc Nations*, Higher Education 2016, 6(1), s. 3–20.
7. Pawłowska O., *Efektywność nauczania języków obcych w kontekście preferencji i aktywności szkoleniowych uczestników*, Edukacja Ustawiczna Dorosłych 2016, 2/2016, s. 148–157.

Strony www

- www.docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSdpKPUJEkCg2ZlmgmdoFRDMBeFo83guHlfE90tqHm7n5JhXA/viewform?c=0&w=1, dostęp z dnia 04.11.2016 r.
- www.eurodesk.pl/granty/studia-dla-wybitnych, dostęp z dnia 06.03.2017 r.
- www.frse.org.pl/polski-erasmus-dla-ukrainy, dostęp z dnia 06.03.2017 r.
- www.go-poland.pl, dostęp z dnia 06.03.2017 r.
- www.granty-na-badania.com/p/programy-plus.html, dostęp z dnia 06.03.2017 r.
- www.highereducationinpoland.org.pl, dostęp z dnia 06.03.2017 r.
- www.nauka.gov.pl/aktualnosci-ministerstwo/program-umiedzynarodowienia-szkolnictwa-wyzszego.html, dostęp z dnia 06.03.2017 r.
- www.naukawpolsce.pap.pl/aktualnosci/news,405081,rusza-program-uczelnie-przyszlosci-5-mld-zl-dla-szkol-wyzszych.html, dostęp z dnia 06.03.2017 r.
- www.uniaeuropa.org/europejski-obszar-szkolnictwa-wyzszego, dostęp z dnia 06.03.2017 r.

dr inż. Agnieszka SMARZEWSKA

mgr inż. Ewelina MELANIUK

mgr Adam SZEPELUK

Państwowa Szkoła Wyższa im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej

ul. Sidorska 95/97, 21-500 Biała Podlaska
a.smarzewska@pswbp.pl, tel. 83 344 99 44